

Inventaris van het archief van Rudolf Müller

Fotonegatieven

1940-1948 (vnl. 1940-1942)

GERTJAN DESMET

INVENTARIS VAN HET ARCHIEF VAN RUDOLF MÜLLER
FOTONEGATIEVEN
1940 – 1948 (vnl. 1940 – 1942)

CEGESOMA
INVENTARISSEN

2

Naamsvermelding - Niet Commercieel - Geen Afgeleide Werken
CC BY-NC-ND

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl/>

Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification
CC BY-NC-ND

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/fr/>

ISBN : 978 94 6391 335 5

Algemeen Rijksarchief

D/2022/531/094

Bestelnummer: Publ. 6347

Algemeen Rijksarchief
Ruisbroekstraat 2
1000 Brussel

De volledige lijst van onze publicaties kan u raadplegen op internet
(<http://arch.arch.be>)

Nummer toegang: INV 2

Inventaris van het archief van Rudolf Müller
Fotonegatieven

1940 – 1948 (vnl. 1940 – 1942)

door

Gertjan DESMET

Brussel
2022

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

INV 2

en door opgave van het *archieffnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De fotonegatieven waarop herkenbare personen staan afgebeeld die mogelijk nog in leven kunnen zijn, zijn niet vrij raadpleegbaar, conform de wetgeving inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Minder dan 100 jaar na geboortjaar kunnen ze enkel geraadpleegd worden door de betrokken persoon of mits diens uitdrukkelijke en schriftelijke toelating. Raadpleging van deze stukken door derden vereist de toestemming van de Algemeen Rijksarchivaris of zijn gemachtigde, evenals het ondertekenen van een onderzoeksverklaring. Meer dan 100 jaar na de geboortedatum van de betrokken personen zijn alle stukken vrij raadpleegbaar.

De overige fotonegatieven zijn vrij raadpleegbaar.

De stukken beschreven in deze inventaris kunnen uitsluitend geraadpleegd worden onder de vorm van een digitale kopie.

Voorwaarden voor de reproductie

Voor de reproductie van archiefstukken gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief.

De intellectuele eigendomsrechten zijn niet aan het Rijksarchief overgedragen en blijven bij de schenker berusten. Reproductie is echter toegestaan, mits melding aan de schenker. Zijn contactgegevens kunnen bij het CegeSoma worden opgevraagd (cegesoma@arch.be).

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: CEGESOMA, *Archief van Rudolf Müller. Fotonegatieven*, xxxx.

Verkort: CEGESOMA, *Müller*, xxxx.

INHOUDSOPGAVE

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN DE REEKS	7
I. IDENTIFICATIE.....	7
II. GESCHIEDENIS VAN ARCHIEFVORMER EN ARCHIEF	7
A. Archiefvormer	7
1. <i>Naam</i>	7
2. <i>Geschiedenis</i>	7
B. Archief	9
1. <i>Geschiedenis</i>	9
2. <i>Verwerving</i>	9
III. INHOUD EN STRUCTUUR.....	10
A. Inhoud	10
B. Selecties en vernietigingen.....	10
C. Ordening.....	11
IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK.....	11
A. Voorwaarden voor de raadpleging	11
B. Voorwaarden voor de reproductie.....	11
C. Taal en schrift van de documenten.....	12
D. Fysieke kenmerken en technische vereisten	12
E. Toegangen	12
V. VERWANT MATERIAAL	12
A. Documenten met een verwante inhoud.....	12
B. Bibliografie	12
VI. BESCHRIJVINGSBEHEER	13
VII. BIJLAGEN	13
A. Lijst van uitgegeven werk van Rudolf Müller	13
INVENTARIS	15

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN DE REEKS

I. IDENTIFICATIE

<i>Referentie:</i>	BE CEGESOMA, Müller (547-03119)
<i>Naam:</i>	Archief van Rudolf Müller. Fotonegatieven.
<i>Datering:</i>	1940-1948 (vnl. 1940-1942)
<i>Beschrijvingsniveau:</i>	Reeks
<i>Omvang:</i>	133 nrs. (0,5 s.m.)
<i>Référence:</i>	BE CEGESOMA, Müller (547-03119)
<i>Nom:</i>	Archives de Rudolf Müller. Photonégatifs.
<i>Dates:</i>	1940-1948 (principalement 1940-1942)
<i>Niveau de description:</i>	Série
<i>Importance matérielle:</i>	133 nos. (0,5 m.l.)

II. GESCHIEDENIS VAN ARCHIEFVORMER EN ARCHIEF

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Müller, Rudolf

Andere naam: Müller-Schönhausen, Rudolf (pseudoniem)

2. GESCHIEDENIS

Rudolf Friedrich Wilhelm Müller¹ werd geboren op 3 november 1893 in het stadje Schönhausen aan de Elbe, als oudste zoon van meester kleermaker Gustav Carl Müller en Louise Kluë².

Hij volgde les aan de *Gewerbliche Fortbildungsschule* te Stendal en werkte daarna in fotografie-ateliers in Staßfurt en Magdeburg. In die periode begon Müller zelf avondlessen fotografie te volgen. Met succes, want hij kon de daaropvolgende jaren aan de slag bij fotografen in Magdeburg, Potsdam, Recklinghausen en Genève.

Op 10 augustus 1914 meldde Müller zich, net als zijn broers, als oorlogsvrijwilliger. Hij werd ingedeeld bij het *Reserve-Jäger-Bataillon 15* en ingezet aan het front in Frankrijk (o.a. bij de

¹ De auteur heeft geprobeerd om een maximum aan primaire en secundaire bronnen te raadplegen voor het opstellen van deze biografische schets. Wat volgt is echter, noodzakelijkerwijs, in aanzienlijke mate gebaseerd op gegevens verkregen van de schenker die onder meer kon beschikken over een aantal eigentijdse archiefstukken en de (fragmentaire) mémoires (geschreven in de jaren 1960) van zijn vader. We danken de heer Müller voor zijn bereidwillige medewerking. Dankzij de medewerking van de afdelingen van het *Bundesarchiv* konden eveneens een aantal bijkomende zaken geverifieerd worden.

² Uittreksel uit de geboorteakte (*Geburtsurkunde*) van Rudolf Müller, afgeleverd te Schönhausen in 1959 (Archief van de familie Müller).

Hartmannswillerkopf in de Vogezes) en in Vlaanderen (o.a. in Diksmuide)³, waar hij eind oktober 1914 gewond werd aan de linkerarm en daarop moest verzorgd worden in het *Kriegslazarett* te Gent en het *Reservelazarett* te München-Gladbach⁴. In 1917 liep hij een tweede verwonding op aan het front in Macedonië⁵.

Na de oorlog ging Müller studeren aan de (toenmalige) *Lehr- und Versuchsanstalt für Photographie, Chemigraphie, Lichtdruck und Gravüre* te München (september 1920 – juli 1921), en beëindigde daar zijn traject met een *Diplom des Ersten Preises*⁶. Hij werkte een tijd bij een atelier in Den Haag maar keerde al snel terug naar Duitsland: Müller werd er immers toegelaten tot de *Meisterklasse* van 1922-1923 van voornoemde academie uit München (intussen verveld tot *Staatliche Höhere Fachschule für Phototechnik*), en behaalde er zijn diploma met onderscheiding. Hij zette onder de naam Rudolf Müller-Schönhausen⁷ zijn carrière als fotograaf verder in Duitsland (Berlijn, Keulen, Tegernsee, Mörs) en Oostenrijk (Wenen, Graz). In 1927 werd Müller benoemd als docent aan zijn vroegere alma mater (opnieuw hernoemd, ditmaal tot *Bayerische Staatslehranstalt für Lichtbildwesen*), waar hij het komende decennium les zou geven.

Begin mei 1938 huwde Müller de fotografe (en zijn oud-studente) Erika Anna Maria Gebhard uit Böhmisches Trübau. Ze kregen vier kinderen: Peter, Timm, Katrin en Teresa. Rond die tijd installeerde het gezin Müller-Gebhard zich in Berlijn, waar Müller als zelfstandig fotograaf begon te werken.

In München was Rudolf Müller op 1 mei 1933 lid geworden van de NSDAP⁸. In april 1934 had hij zich ook aangesloten bij de *Nationalsozialistischer Lehrerbund*⁹. Binnen de Nazi-partij was Müller *Blockleiter*. In Berlijn werkte Müller als freelance fotograaf voor de SA, getuige daarvan de fotoboeken *Köpfe aus der Gefolgschaft des Führers: Alte Kämpfer* (1937) en *Kampfgeist der SA* (1938).

In september 1940 kreeg Müller de opdracht van het *Oberkommando der Wehrmacht* (OKW) om een luxe-fotoboek te maken met portretten van officieren, geleverd in bezet Frankrijk en België, die gedecoreerd waren met het prestigieuze *Ritterkreuz des Eisernen Kreuzes*. Dit werk was bedoeld als geschenk voor hoogwaardigheidsbekleders. Van september 1940 tot 1943 maakte Müller als *Sonderführer*¹⁰ daartoe een aantal dienstreizen van Duitsland naar

³ MÜLLER P., *Remarques générales sur Rudolf Müller-Schönhausen*, [2021] (CegeSoma, Centraal Dossier, nr. 03119) en 14-18: *un récit inédit de la guerre dévoilé par le fils d'un combattant* in: *La Libre Belgique*, 28 september 2014 (<https://www.lalibre.be/debats/opinions/2014/09/28/14-18-un-recit-inedit-de-la-guerre-devoile-par-le-fils-dun-combattant-W7QMG3KDNBGMFSDWTP6ZW2LGY/>), laatst geraadpleegd op 6 april 2022).

⁴ Uittreksel uit een patiëntenregister van het *Kriegslazarett*, afdeling 31 te Gent en een patiëntenregister van het *Reservelazarett* te München-Gladbach. (Bundesarchiv, archief *Krankenbuchlager*, B 578, nrs. 26013 (p. 26) en 37904 (pagina 6)).

⁵ Uittreksel uit een patiëntenregister van het *Kriegslazarett*, afdeling 54 A II te Uesküb [Skopje] (Bundesarchiv, archief *Krankenbuchlager* (B 578), nr. 48231 (p. 14)).

⁶ De instelling werd in 2002 geïntegreerd in de *Hochschule München – University of Applied Sciences*. Haar opvolger is de huidige studierichting *Fotodesign*, van de *Fakultät für Design*.

⁷ Omwille van zijn in Duitsland alomtegenwoordige familienaam koos Müller, met een verwijzing naar zijn geboortedorp, voor de 'artiestennaam' "Müller-Schönhausen". E-mail van Peter Müller aan de auteur, 4 december 2021.

⁸ Ledensteekkaart van de NSDAP betreffende Müller (Bundesarchiv, NSDAP-*Gaukartei*, R 9361-IX, 29751539).

⁹ Ledensteekkaart van de NSLB betreffende Müller (Bundesarchiv, Slg. BDC NSLB).

¹⁰ MÜLLER P., *Remarques générales sur Rudolf Müller-Schönhausen*, [2021] (CegeSoma, Centraal Dossier, nr. 03119).

België en bezet Frankrijk (met tussenstops in Nederland). Het OKW had hem voorzien van een Ford V8-dienstwagen, voldoende brandstofbonnen, een chauffeur en technisch assistent, alsook de vereiste toelatingen en officiële bewijzen. De *Ritterkreuzträger* – waaronder generaals als von Kluge, von Seydlitz, von Manstein, Dönitz, Kesselring, von Choltitz, ... – te pakken krijgen voor een portret bleek immers verre van eenvoudig.

Het project werd door de kerende Duitse oorlogskansen vroegtijdig stopgezet, en Müller werd rond vijftigjarige leeftijd opnieuw onder de wapens geroepen. Vanaf 1942 diende hij achtereenvolgens bij de *1. Kompanie Propaganda-Ersatz-Abteilung* (1942), de *4. Propaganda-Ausbildungs-Kompanie Propaganda-Ersatz-Abteilung* (1942-1943), de *Marsch-Kompanie Landeschützen-Ersatz-und-Ausbildungs-Bataillon 11* (1943-1944), de *Stamm-Kompanie Landeschützen-Ersatz-und-Ausbildungs-Bataillon 11* (1944) en de *Stamm-Kompanie Grenadier-Ersatz-Bataillon 487, Quedlinburg* (1944-1945?). Aan het eind van de Tweede Wereldoorlog zou Müller krijgsgevangen gemaakt zijn door het Amerikaanse leger en geïnterneerd zijn in Bad Kreuznach, één van de beruchte *Rheinwieslager*.

Na zijn vrijlating keerde hij terug naar zijn gezin in Schönhausen, dat zich nu in de Sovjet-bezettingszone bevond. Hij oefende er zijn beroep uit als zelfstandig fotograaf, tot in 1948 de *Bayerische Staatslehranstalt für Photographie* (zijn oude hogeschool) Müller opnieuw contacteerde en hem een lesopdracht gaf in de vakgroepen Portret en *Gestaltung*. Hij doceerde aan de hogeschool tot zijn pensioen in 1959. Müller ging met zijn gezin in Lugano (Zwitserland) wonen, maar keerde wegens gezondheidsproblemen terug naar München. Daar overleed hij op 1 september 1968 in een rusthuis¹¹.

B. ARCHIEF

1. GESCHIEDENIS

Eind 1945 werden de afdrukken en negatieven, gemaakt door Müller in het kader van zijn officiële opdracht, verbrand in de kachel van zijn woonst in Schönhausen uit angst voor represailles door de Sovjetoverheden. Dat bleek een terechte vrees, want op 23 december werd bij de familie Müller inderdaad een huiszoeking uitgevoerd¹². De negatieven van privé-foto's, door Müller genomen voor eigen rekening gedurende zijn reizen, bleven wel bewaard. De foto's van oorlogsmonumenten en toeristische shots, artistieke beelden en familieportretten vormden immers minder compromitterend materiaal. Het zijn deze negatieven die aan het Rijksarchief werden geschonken en in voorliggende inventaris beschreven zijn.

2. VERWERVING

De hier beschreven stukken werden op 7 januari 2020 geschonken door Peter Müller, de oudste zoon van de archiefvormer. De aanwinst werd ingeschreven onder acquisitienummer 2020-01.

¹¹ Uittreksel uit de overlijdensakte (*Sterbeurkunde*) van Rudolf Müller, afgeleverd te München in 1968 (Archief van de familie Müller).

¹² MÜLLER P., *Remarques générales sur Rudolf Müller-Schönhausen*, [2021] (CegeSoma, Centraal Dossier, nr. 03119).

III. INHOUD EN STRUCTUUR

A. INHOUD

Dit bestand bevat uitsluitend privé-foto's gemaakt door Rudolf Müller: zoals reeds aangegeven werd zijn professionele output, gecreëerd in opdracht van het OKW, vlak na de Tweede Wereldoorlog vernietigd. De meeste van de hier beschreven beelden werden door Müller genomen gedurende zijn reizen tussen Duitsland en bezet Frankrijk en België, en meer bepaald in de periode september 1940-1942. In totaal gaat het om 133 omslagen met negatieven, goed voor meer dan 4500 beelden.

De beelden zijn wat onderwerp betreft in te delen in een aantal groepen. In de eerste plaats figureren in de foto's de steden en landschappen die Müller doorkruist heeft, van de vlakke polders en landbouwgebieden in West-Vlaanderen, de Normandische en Bretoense kust, het mondaine Paris tot de heuvels van de Elzas en de stadjes langs de *Romantische Straße* van Zuid-Duitsland¹³. De aantrekkingskracht van de Franse en Belgische steden is duidelijk merkbaar, getuige de vele foto's van Paris maar ook, al zij het in veel mindere mate, van Brussel en Gent. Ten tweede moeten we de vele foto's vermelden die de oorlogsveteraan Müller nam van de in Frankrijk en België alomtegenwoordige monumenten, gedenktekens, begraafplaatsen en slagvelden van de Eerste Wereldoorlog. Een derde thematische groep heeft betrekking op de avonturen van het reisgezelschap zelf – het raadplegen van een wegenkaart, de eindeloze autowegen, een picknick met wijn en stokbrood, bezoeken aan Duitse soldaten. De strikt militaire aspecten van de Tweede Wereldoorlog komen eerder zijdelings aan bod (zie bijvoorbeeld foto's van neergestorte vliegtuigen, uitgebrande tanks en achtergelaten materieel). Dat Müller als kunstenaar en docent fotografie onderweg ook heel wat abstracte, artistieke shots heeft gemaakt hoeft uiteraard niet te verbazen. Ten slotte vermelden we nog dat ruwweg een vierde van de hier beschreven omslagen negatieven bevatten van portretten en huiselijke scènes. Het gaat deels om familiefoto's in strikte zin, maar ook om studies van het menselijk lichaam, van het spel tussen licht en schaduw, enz.

Abstractie makend van het evidente, strikt documentaire belang van de beelden, schuilt de historische waarde van dit bestand volgens ons voornamelijk in twee aspecten. Vooreerst vormen de beelden een soort beeldverslag van de dienstreizen van een Duits propagandafotograaf. Ze documenteren het leven 'onderweg' van Müller en zijn metgezellen. Ze geven bijgevolg, en eerder uitzonderlijk, een blik achter de schermen van de oorlogspropaganda – meer nog, de fotograaf vormt geregeld zélf het onderwerp. Even belangrijk is, ten tweede, de vaststelling dat het hier niet om afdrukken (positieven) maar om *negatieven* gaat. We kunnen bijgevolg nagaan hoe Müller als fotograaf conceptueel en technisch tewerk ging – hoe hij zijn beelden nam, hoe hij zijn cadrage en focus bijstelde, welke onderwerpen en details hem interesseerden, enzovoort. Doordat we over de ruwe beelden beschikken in plaats van de daaruit geselecteerde en gedistilleerde werken, wordt het met andere woorden mogelijk om ook Müllers artistieke proces te bestuderen.

B. SELECTIES EN Vernietigingen

Er werd naar aanleiding van de ontsluiting van dit bestand geen bijkomende selectie of vernietiging uitgevoerd.

¹³ Markant detail: Müller fotografeerde in Duitse stadjes geregeld de plaatselijke *Straße der SA*.

De reeks fotonegatieven zelf is niet volledig. De negatieven met “strikt familiale” foto’s werden uit het bestand verwijderd en door de schenker bijgehouden¹⁴. Op basis van de nummers op de omslagen met negatieven leiden we af dat de omslagen nrs. 1-100, 187, 203, 206, 216-218, 220-224, 227-228, 230, 232, 239-241, 248, 250 en 252 ontbreken en op moment van schrijven dus nog door Peter Müller worden bewaard.

C. ORDENING

De oorspronkelijke ordening van de reeks is behouden. De archiefvormer heeft de reeks omslagen met negatieven immers zelf genummerd en *grosso modo* in chronologische volgorde geklasseerd¹⁵. De volgorde van de negatieven in een omslag werd waar nodig hersteld.

De beschrijvingen in voorliggende inventaris werden opgesteld naar aanleiding van de inventarisering, en zijn dus niet eigentijds. Bij de meeste omslagen konden, door een grondige inhoudelijke analyse van de afgebeelde gebouwen, monumenten, personen enz., de plaats en het onderwerp exact of bij benadering bepaald worden. De omslagen met negatieven van foto’s van het gezin, de familieleden, vrienden en/of kennissen van Müller vormen een uitzondering op deze regel.

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

A. VOORWAARDEN VOOR DE RAADPLEGING

De fotonegatieven waarop herkenbare personen staan afgebeeld die mogelijk nog in leven kunnen zijn, zijn niet vrij raadpleegbaar, conform de wetgeving inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Minder dan 100 jaar na geboortjaar kunnen ze enkel geraadpleegd worden door de betrokken persoon of mits diens uitdrukkelijke en schriftelijke toelating. Raadpleging van deze stukken door derden vereist de toestemming van de Algemeen Rijksarchivaris of zijn gemachtigde, evenals het ondertekenen van een onderzoeksverklaring. Meer dan 100 jaar na de geboortedatum van de betrokken personen zijn alle stukken vrij raadpleegbaar.

De overige fotonegatieven zijn vrij raadpleegbaar.

De stukken beschreven in deze inventaris kunnen uitsluitend geraadpleegd worden onder de vorm van een digitale kopie.

B. VOORWAARDEN VOOR DE REPRODUCTIE

Voor de reproductie van archiefstukken gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief¹⁶.

De intellectuele eigendomsrechten zijn niet aan het Rijksarchief overgedragen en blijven bij de schenker berusten. Reproductie is echter toegestaan, mits melding aan de schenker. Zijn contactgegevens kunnen bij het CegeSoma worden opgevraagd (cegesoma@arch.be).

¹⁴ Aantekening van Peter Müller gehecht aan de oorspronkelijke dozen met negatieven, [2020].

¹⁵ Aantekening van Peter Müller gehecht aan de oorspronkelijke dozen met negatieven, [2020].

¹⁶ Ministerieel besluit van 25 mei 2018 tot wijziging van het ministerieel besluit van 23 maart 2005 tot vaststelling van de tarieven voor prestaties geleverd door het Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. (B.S. 5 juni 2018).

C. TAAL EN SCHRIFT VAN DE DOCUMENTEN

De omslagen dragen aantekeningen opgesteld in het Duitse *Sütterlin*-handschrift.

D. FYSIEKE KENMERKEN EN TECHNISCHE VEREISTEN

Dit bestand bevat uitsluitend honderden 35mm filmstroken met telkens een zestal zwart-wit kleinbeeld negatieven (formaat 24 x 36 mm). De door Müller-Schönhausen gehanteerde camera('s) en parameters, en de gevolgde ontwikkelingsprocédés van de negatieven zijn niet gekend.

De fotonegatieven zelf kunnen omwille van de kwetsbare aard van dit type drager niet meer geconsulteerd worden. Een digitale kopie van de negatieven – bewerkt zodat de positieve beelden zichtbaar zijn – staat echter ter beschikking van de gebruiker, via de zoekrobot van het Rijksarchief¹⁷.

E. TOEGANGEN

Deze inventaris vervangt een plaatsingslijst opgemaakt naar aanleiding van de schenking¹⁸.

V. VERWANT MATERIAAL

A. DOCUMENTEN MET EEN VERWANTE INHOUD

Rond 1959, naar aanleiding van zijn pensioen en daaropvolgende emigratie naar Zwitserland, heeft Rudolf Müller zelf een grondige selectie doorgevoerd in zijn archief, en daarbij de stukken vernietigd die hem op dat moment niet belangrijk meer leken¹⁹. Peter Müller, de schenker van dit bestand, bewaart echter nog een aantal archiefstukken gevormd door zijn vader. Het gaat, naast de reeds vermelde omslagen met fotonegatieven die niet aan het Rijksarchief zijn geschonken, onder andere om uittreksels van de burgerlijke stand, verklaringen in verband met zijn tewerkstelling, een demobilisatie-attest, enz. Peter Müller bezit eveneens enkele brieven geschreven door Rudolf Müller, met daarbij als bijlage autobiografische bespiegelingen over diens leven en werk (in totaal vijftientig bladzijden).

Het *Münchner Stadtmuseum* bewaart een dertigtal foto's (portretten, stads- en plattelandsscènes maar ook abstracte beelden) van de hand van Müller-Schönhausen. Eén van deze beelden maakte overigens deel uit van de tentoonstelling *Lehrjahre-Lichtjahre: die Münchner Fotoschule 1900-2000*.²⁰

Het zgn. *Fotogramm-Archiv HeyneNeusüss*, bewaard in het *Zentrum für Kunst und Medien* te Karlsruhe, bevat eveneens een werk van Müller-Schönhausen²¹.

B. BIBLIOGRAFIE

14-18: *un récit inédit de la guerre dévoilé par le fils d'un combattant* in *La Libre Belgique*, 28 september 2014.

¹⁷ Zie <https://search.arch.be/nl/>

¹⁸ DESMET G., *Plaatsingslijst van het fotoarchief van Rudolf Müller*, 2020.

¹⁹ E-mail van Peter Müller aan de auteur, 4 december 2021.

²⁰ Met dank aan Rudolf Scheutle en Ulrich Pohlmann, *Münchner Stadtmuseum*. Van deze expositie werd een catalogus gepubliceerd – zie POHLMANN U. en SCHEUTLE R., *Lehrjahre-Lichtjahre: die Münchner Fotoschule 1900-2000*, München, Stadtmuseum, 2000.

²¹ Met dank aan Felix Mittelberger, *Zentrum für Kunst und Medien Karlsruhe*.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

De definitieve verpakking, ordening en beschrijving (met inbegrip van de inleiding) is uitgevoerd door Gertjan Desmet in de periode november 2021 - augustus 2022.

De digitalisering van de stukken (incl. bewerking en kwaliteitscontrole) gebeurde door Somaya Bounekoub, Isabelle Sampieri en Anne Chardonnes (januari 2020 – augustus 2022). Deze inventaris is conform de ISAD(G)-beschrijvingsstandaard.

VII. BIJLAGEN

A. LIJST VAN UITGEGEVEN WERK VAN RUDOLF MÜLLER

Rudolf Müller was (co-)auteur van:

BAYER E. en MÜLLER-SCHÖNHAUSEN R., *Ursprung, Wesen und Formen der Leibeserziehung (Kampfschriften der Obersten SA.-Führung, volume 8)*, München, Zentralverlag der NSDAP Franz Eher Nachfolger, 1938.

MÜLLER-SCHÖNHAUSEN R., *Verstärkung durch Farmerschen Abschwächer* in SPÖRL H., *Photographisches Rezept-Buch*, Halle, Wilhelm Knapp, 1935.

MÜLLER-SCHÖNHAUSEN R., *Köpfe aus der Gefolgschaft des Führers: alte Kämpfer*, München, F. Bruckmann, 1937.

MÜLLER-SCHÖNHAUSEN R. en LUTZE, V., *Kampfgeist der SA*, München, F. Bruckmann, 1938.

Werk van Müller werd gepubliceerd in verschillende tijdschriften, waaronder *Deutsche Meisteraufnahmen*, *Foto-Camera* en *Foto-Prisma*, alsook in de volgende werken:

Das Deutsche Lichtbild: Jahresschau 1931, Berlin, Robert & Bruno Schultz, 1931.

RITTLINGER H., *Das Aktfoto: Problem und Praxis*, Düsseldorf, Wilhelm Knapp, 1960.

ZENTNER K. en LOHSE B., *Europa-Camera*, Frankfurt am Main, Verlagshaus Frankfurter Societäts-Druckerei, 1951.

INVENTARIS

- 1-133. Negatieven van foto's genomen naar aanleiding van reizen door bezet België en Frankrijk (met doortocht door Duitsland en Nederland) in opdracht van het *Oberkommando der Wehrmacht*, alsook van familiefoto's, portretten en artistieke beelden.
- [1940-1942, 1945-1948?] 133 omslagen
1. Nr. 101. Foto's genomen in Nederland, vnl. van het platteland en de waterwegen; een vernielde brug; Nederlandse huizen.
[1940?]
In totaal 35 beelden.
 2. Nr. 102. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van militaire vestingwerken; de *Monuments aux Morts de la Grande Guerre* te Sarcelles en te Chantilly; anti-Britse propaganda-affiches; recente Franse en Duitse soldatengraven.
[1940?]
In totaal 23 beelden.
 3. Nr. 103. Foto's genomen in België en Frankrijk, vnl. van het monument bij het fort van Loncin; wrakken van geallieerde vliegtuigen; het monument *Vers la Victoire* te Tourcoing; het *Monument voor tijdens de oorlog gesneuvelde vliegeniers en luchtschippers* te Brussel; (mogelijk) de haven van Sotteville-lès-Rouen.
[1940?]
In totaal 24 beelden.
 4. Nr. 104. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de kades van de Seine en de *Jardin des Tuileries* te Paris; plattelandsscènes; het *Viaduc d'Euaplet*; de ruïnes van Rouen; (mogelijk) de haven van Sotteville-lès-Rouen.
[1940?]
In totaal 37 beelden.
 5. Nr. 105. Foto's genomen in Frankrijk (regio Noord-Frankrijk), vnl. van de autowegen langs het platteland; verwoeste Britse tanks; een recent Frans soldatengraf.
[1940?]
In totaal 36 beelden.
 6. Nr. 106. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van straatscènes in Melun (en mogelijk andere voorsteden van Paris); de *Jardins des Champs Elysées*, het standbeeld van Georges Clemenceau, de *Pont des Invalides* te Paris.
[1940?]
In totaal 34 beelden.

7. Nr. 107. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van (mogelijk) de haven van Sotteville-lès-Rouen; de Noord-Franse landschappen en dorpjes langs *Route Nationale n°182* (waaronder La Fontaine); Normandische rotswoningen.
[1940?]
In totaal 37 beelden.
8. Nr. 108. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de autowegen langs het platteland; de lokale bevolking; de ruïnes van een niet nader geïdentificeerd Noord-Frans stadje; recente Duitse soldatengraven; de ruïnes van Amiens.
[1940?]
In totaal 35 beelden.
9. Nr. 109. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van het Normandische platteland en haar inwoners; het *Monument de la Reconnaissance Belge* en de Atlantische kust bij Le Havre.
[1940?]
In totaal 35 beelden.
10. Nr. 110. Foto's genomen in Paris, vnl. van de Eiffeltoren, *Champs de Mars* en omgeving, de *Arc de Triomphe*, de *Tombe du Soldat inconnu*.
[1940?]
In totaal 37 beelden.
11. Nr. 111. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van Normandische woningen en plattelandsscènes; het *Monument du Latham 47* en de ruïnes van Caudebec-en-Caux (o.a. de *église Notre-Dame*); Duitse versterkingen aan de Atlantische kust.
[1940?]
In totaal 38 beelden.
12. Nr. 112. Foto's genomen in Frankrijk en Duitsland, vnl. van rurale landschappen en plattelandsscènes.
[1940-1941?]
In totaal 21 beelden.
13. Nr. 113. Foto's genomen in België, vnl. van (wellicht) een bezoek aan een kennis van Müller; het monument ter ere van Antoine Fonck te Thimister-Clermont; het fort van Battice; de landschappen in de omgeving van Thimister-Clermont en Chaineux; het stadsleven in de buurt van de Mechelsestraat te Brussel alsook de Anspachfontein.
[1940-1941?]
In totaal 37 beelden.
De negatieven beschreven onder inventarisnr. 15 bevatten eveneens beelden van het bezoek van Müller aan een kennis.
14. Nr. 114. Foto's genomen in Nederland, vnl. van bevroren waterwegen; windmolens; een kolonne Duitse militairen aan het Koningsplein in Amsterdam; een Duits militair vliegveld; NSB-propaganda-affiches; villa's (mogelijk in de omgeving van Bikbergen-Huizen).
[1941]
In totaal 34 beelden.

15. Nr. 115. Foto's vermoedelijk genomen in België (regio Thimister-Clermont), vnl. van besneeuwde landschappen; (wellicht) een bezoek aan een kennis van Müller.
[1940-1941?]
In totaal 36 beelden.
De negatieven beschreven onder inventarisnr. 13 bevatten eveneens beelden van het bezoek van Müller aan een kennis.
16. Nr. 116. Foto's genomen in België, vnl. van het monument ter ere van de Franse *Fusiliers Marins* te Melle; de Korenlei, Graslei en Predikherenlei, het Emile Braunplein en Geraard De Duivelhof te Gent; het *Ehrenfriedhof Melle nr. 233* te Kwatrecht-Melle; verwoeste huizen rond de Zeebergbrug te Aalst.
[1940-1941?]
In totaal 35 beelden.
17. Nr. 117. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van het *Monument Infanterieregiment Ostfr. Nr. 78* te Osnabrück; huizen in het oude stadsgedeelte van Osnabrück; monumenten ter herdenking aan de Eerste Wereldoorlog te Lübbecke en Nettelstedt.
[1940-1941?]
In totaal 38 beelden.
18. Nr. 118. Foto's genomen in België, vnl. van het *Friedhof Roggeveld* te Esen (met de beeldengroep *Trauerndes Elternpaar* van Käthe Kollwitz); een Duitse veldkeuken; het monument ter ere van de gesneuvelden uit de Eerste Wereldoorlog op de hoek van de Van Eycklei en Rubenslei te Antwerpen.
[1941?]
In totaal 35 beelden.
19. Nr. 119. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van spoorwegen, treinen en landschappen wellicht in de regio Nedersachsen; het *Denkmal für den Ersten Weltkrieg am 164er Ring* te Hameln; het *Kriegerdenkmal am Galgenberg* te Hildesheim.
[1941?]
In totaal 33 beelden.
20. Nr. 120. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de *monuments aux morts* te Armentières en te Flêtre; winterlandschappen en besneeuwde dorpen en stadjes (wellicht in de regio Frans-Vlaanderen).
[1941?]
In totaal 34 beelden.
21. Nr. 121. Foto's genomen in Frankrijk vnl. van pro-Duitse propaganda-affiches; het *Monument aux Morts 1914-1918* te Bellicourt; het monument ter ere van Jehan Boulongne te Douai; het *monument aux morts* te Faumont; het *Monument aux morts de 14-18* te Pont-à-Marcq; een kolonne Duitse militairen op de fiets; plattelandsscènes.
[1941-1942?]
In totaal 30 beelden.

22. Nr. 122. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de verwoestingen in Beauvais; de *Tombe du Soldat inconnu*, een Duitse militaire fanfare op de *Avenue des Champs-Élysées*, de Eiffeltoren, vissers langs de oevers van de Seine en andere stadsscènes in Paris.
[1941-1942?]
In totaal 38 beelden.
23. Nr. 123. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van het *monument aux morts* te Arras; *Le flambeau de la paix* en het *Mémorial de la compagnie Nazdar*, alsook het Tsjechoslovaaks kerkhof te Neuville-Saint-Vaast; het *À la Gloire de la division Barbot* en *monument aux morts* te Souchez; het standbeeld ter ere van Paul Maistre en de *nécropole* van Notre-Dame-de-Lorette te Ablain-Saint-Nazaire.
[1941-1942?]
In totaal 37 beelden.
24. Nr. 124. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van verwoeste voertuigen; het *Canadian National Vimy Memorial* te Givenchy-en-Gohelle; het *monument aux morts* te Saint-André-lez-Lille; een Duitse troepenkolonne.
[1941-1942?]
In totaal 37 beelden.
25. Nr. 125. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van restanten van bunkers uit de Eerste Wereldoorlog; Britse soldatengraven; het *Heldenfriedhof* te Wicres; verwoeste Franse pantserwagens (o.a. type AMC Schneider P 16).
[1941-1942?]
In totaal 39 beelden.
26. Nr. 126. Foto's genomen in België, vnl. van de Duitse militaire begraafplaats en het Canadees gedenkteken *The Brooding Soldier* te Langemark-Poelkapelle.
[1941-1942?]
In totaal 30 beelden.
27. Nr. 127. Foto's genomen in Frankrijk en België, vnl. van officieren van de *Luftwaffe*; straatventers; het *Deutscher Kriegerfriedhof nr. 59 Gheluwe-Koelberg* te Wervik.
[1941-1942?]
In totaal 34 beelden.
28. Nr. 128. Foto's wellicht genomen in Frankrijk of Duitsland, vnl. van sneeuwlandschappen; een bezoek bij kennissen.
[1941-1942?]
In totaal 34 beelden.
29. Nr. 129. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van het *Deutscher Soldatenfriedhof Maison Blanche* te Neuville-Saint-Vaast; pro-Duitse propaganda-affiches; de *monuments aux morts* te Coulonvillers en Beauval; plattelandsscènes.
[1940?]
In totaal 34 beelden.

30. Nr. 130. Foto's genomen in België, vnl. van straatcènes (vb. venters, marktkramers, sandwichmannen, rijen klanten bij een slagerij), horecagelegenheden en de Grote Markt te Brussel; treinen en trams.
[1941-1942?]
In totaal 38 beelden.
31. Nr. 131. Foto's mogelijk genomen in Frankrijk (regio Noord-Frankrijk), vnl. van een niet nader geïdentificeerde begraafplaats met Duits militair monument; overstromde en bevroren velden.
[1941-1942?]
In totaal 36 beelden.
32. Nr. 132. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de waterwegen rond Calais of Dunkerque; een muurschildering in een club voor Duitse militairen (of mogelijk een *Soldatenheim*); het *monument aux morts* te Oye-Plage; de *Place Jean Bart* met standbeeld van Jean Bart, het standbeeld van Jean-Baptiste Trystram, de ruïnes van de stad en haven van Dunkerque.
[1940-1941?]
In totaal 37 beelden.
33. Nr. 133. Foto's genomen in België, vnl. in een club voor Duitse militairen (of mogelijk een *Soldatenheim*); de vernielingen aan de kust en in de haven van Oostende.
[1940?]
In totaal 29 beelden.
34. Nr. 134. Foto's genomen in België, vnl. van een Brits soldatengraf; het landschap in de omgeving van Diksmuide; de IJzertoren, Grote Markt en omliggende straten van Diksmuide.
[1941-1942?]
In totaal 36 beelden.
35. Nr. 135. Betreft foto's genomen in Frankrijk, vnl. van een troep Duitse militairen; het monument ter ere van Louise de Bettignies en het *monument aux morts* te Lille; het *monument aux morts* te Lens; het *Canadian National Vimy Memorial* te Givenchy-en-Gohelle; restanten van loopgraven uit de Eerste Wereldoorlog.
[1940-1941?]
In totaal 35 beelden.
36. Nr. 136. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van vernielde spoor- en wegeninfrastructuur; het dorpje Vron; de *Collégiale Saint-Vulfran*, het monument ter ere van Amédée Courbet alsook de verwoestingen te Abbeville; een Duits soldatengraf; het *monument aux morts* te Airaines; depannage van Müllers vastgelopen dienstauto door Duitse militairen.
[1940?]
In totaal 34 beelden.
37. Nr. 137. Foto's genomen in Paris, vnl. van schilders aan de oevers van de Seine, een antiekhandel in de *rue Viollet le Duc*, cabaret-acts en danseressen, een Duitse militaire fanfare aan de *Arc de Triomphe*, het verkeer rond de *Arc de Triomphe*.
[1940-1942]
In totaal 35 beelden.

38. Nr. 138. Foto's genomen in België of Nederland, en in Frankrijk, vnl. van een niet nader geïdentificeerde kerk (in België of Nederland); een restaurant of club voor Duitse militairen; een bijeenkomst van Duitse militairen van de *Wehrmacht* en *Luftwaffe*.
[1940-1942]
In totaal 33 beelden.
De negatieven beschreven onder inventarisnr. 40 bevatten eveneens beelden van de bijeenkomst van Duitse militairen.
39. Nr. 139. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van het *Monument aux morts de 1870* te Dunkerque; waterwegen en het platteland in de omgeving van Dunkerque; verwoeste en achtergelaten voertuigen en schroot.
[1940?]
In totaal 36 beelden.
40. Nr. 140. Foto's waarschijnlijk genomen in Duitsland en mogelijk ook Frankrijk, vnl. van Duitse militairen die een schilderij tonen; spoor- en waterwegen; het monument ter ere van de gesneuvelden tijdens de Eerste Wereldoorlog te Schüttdorf.
[1940-1942]
In totaal 20 beelden.
De negatieven beschreven onder inventarisnr. 38 bevatten eveneens beelden van de bijeenkomst van Duitse militairen.
41. Nr. 141. Foto's genomen in België, vnl. van bunkers uit de Eerste Wereldoorlog; het *Deutsche Kriegerfriedhof n°84 Zillebeke-Kantientje*, het *Hooge Crater Cemetery*, de Menenpoort, de Grote Markt en ruïnes van de Lakenhalle te Ieper.
[1940-1942]
In totaal 35 beelden.
42. Nr. 142. Foto's wellicht genomen in Duitsland, vermoedelijk van familie, vrienden en/of kennissen.
[1940-1942]
In totaal 33 beelden.
43. Nr. 143. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van een SA-propaganda-affiche; een niet nader geïdentificeerde streek en stad; alsook van vermoedelijke familie, vrienden en/of kennissen.
[1940-1942]
In totaal 34 beelden.
44. Nr. 144. Foto's genomen in Würzburg, vnl. van de *Frankoniabrunnen*, de *Würzburger Residenz* (incl. beelden in de tuinen van dit paleis?), de *Festung Marienberg*, en de *Alte Mainbrücke*.
[1940-1942]
In totaal 36 beelden.
45. Nr. 145. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van de (tuinen van de?) *Würzburger Residenz* te Würzburg; Beierse wijngaarden; het *Kriegerdenkmal* te Ochsenfurt; het *Plönlein* en andere gebouwen uit de oude stad van Rothenburg ob der Tauber.
[1940-1942]
In totaal 37 beelden.

46. Nr. 146. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van de oude binnenstad, de *St.-Georgsbrunnen*, de *Klingentor*, de *Alte Burg* en *Burgtor*, en andere bezienswaardigheden in Rothenburg ob der Tauber; zichten op een meander (mogelijk van de Tauber).
[1940-1942]
In totaal 38 beelden.
47. Nr. 147. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van een riviervallei (mogelijk van de Neckar); het *Schloss Heidelberg* en zichten op de stad Heidelberg; het *Schloss Bruchsal* (te Bruchsal) alsook de standbeelden in de tuinen van dit slot.
[1940-1942]
In totaal 36 beelden.
48. Nr. 148. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van het *Schloss Bruchsal* en haar tuinen; de lentelandschappen vermoedelijk in de streek tussen Bruchsal en Strasbourg.
[1940-1942]
In totaal 36 beelden.
49. Nr. 149. Foto's genomen in Duitsland en Frankrijk, vnl. van lentelandschappen vermoedelijk in de streek tussen Bruchsal en Strasbourg; de *Place de la République* (incl. het *monument aux morts*), de binnenstad en de *Notre-Dame* kathedraal te Strasbourg.
[1940-1942]
In totaal 28 beelden.
50. Nr. 150. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van het platteland in de omgeving van de Hartmannswillerkopf; de *nécropole nationale du Silberloch* te Wattwiller; de restanten van het slagveld uit de Eerste Wereldoorlog op de Hartmannswillerkopf.
[1940-1942]
In totaal 36 beelden.
51. Nr. 151. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van inwoners van de dorpen rond de Hartmannswillerkopf; (vermoedelijk) de *nécropole nationale du Silberloch* te Wattwiller; een rots met gedenkplaten op de Hartmannswillerkopf.
[1940-1942]
In totaal 36 beelden.
52. Nr. 152. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de abdij van Murbach; restanten van het slagveld uit de Eerste Wereldoorlog; de omgeving rond Aspach-le-Bas; een picknick aan de kant van de weg; het oorlogsmonument te Charmes.
[1940-1942]
In totaal 31 beelden.
53. Nr. 153. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de omgeving rond Toul (incl. de *Saint-Étienne*-kathedraal); de *Soldat du Droit* ter ere van André Thome, de *Nécropole nationale de Fleury-devant-Douaumont*, het *Fort de Douaumont* (met o.a. de herdenkingsplaat ter ere van het *régiment d'infanterie coloniale du Maroc*) en de restanten van het slagveld rond dit fort te Fleury-devant-Douaumont.
[1940-1942]
In totaal 34 beelden.

54. Nr. 154. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de *Nécropole nationale de Fleury-devant-Douaumont*, het monument *Le lion blessé* ter ere van de 130ste divisie van het Franse leger, de restanten van het slagveld rond Douaumont; de *Porte Saint-Paul* (met het monument *La Défense*), het *Monument aux Défenseurs de Verdun*, het *Monument aux morts et aux enfants de Verdun*, werkzaamheden aan een verwoeste brug over de Maas (wellicht bij de *Porte Chaussée*) alsook het medaillon ter ere van Charles Mangin te Verdun.
[1940-1942]
In totaal 36 beelden.
55. Nr. 155. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van (vermoedelijk) de omgeving rond Toul; het *Monument à la Victoire et aux Soldats de Verdun*, de *Porte Chaussée* alsook het *Monument Maginot* te Verdun; Duitse militairen; een neergestort Brits vliegtuig; landbouwscènes; bruggen over de Maas; het standbeeld van Georges Clemenceau te Paris.
[1940-1942]
In totaal 36 beelden.
56. Nr. 156. Foto's genomen in Paris, vnl. van de *Avenue des Champs Elysées*, de *Arc de Triomphe*, de *Tombe du Soldat inconnu*, het *Monument aux Volontaires américains*, de Eiffeltoren, de *Place Vauban* (met *Dôme des Invalides* en het standbeeld ter ere van Marie Emile Fayolle), de *Pont Alexandre III*.
[1940-1942]
In totaal 34 beelden.
57. Nr. 157. Foto's genomen in Paris, vnl. van een onderhoud van Müller met een Duitse officier, het schilderij *Hofsgrund am Schauinsland* door Julius Heffner, een rommelmarkt, de *Notre Dame de Paris*, boekverkopers langs de Seine, het standbeeld van Georges Clemenceau.
[1940-1942]
In totaal 34 beelden.
De negatieven beschreven onder inventarisnr. 58 bevatten eveneens beelden van dit onderhoud met een Duitse officier.
58. Nr. 158. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de tombe van Napoleon I en van Ferdinand Foch te Paris; het bezoek van een groep Duitse militairen aan het paleis van Versailles; een onderhoud van Müller met een Duitse officier.
[1940-1942]
In totaal 34 beelden.
De negatieven beschreven onder inventarisnr. 57 bevatten eveneens beelden van dit onderhoud met een Duitse officier.
59. Nr. 159. Foto's genomen in Paris, vnl. van enkele militairen van de *Luftwaffe*, van de *Colonne Vendôme*, de *Moulin Rouge*, verkopers van schilderijen, *La Madeleine*, de *Place de la Concorde* en *Fontaines de la Concorde*, een optocht van Duitse militairen op de *Avenue des Champs Elysées*, de oevers van de Seine.
[1940-1942]
In totaal 35 beelden.

60. Nr. 160. Foto's genomen in Paris, vnl. van het standbeeld ter ere van koning Albert I aan de *Cours la Reine*, de *Pont Alexandre III*, het uitzicht vanop de Eiffeltoren, de tombe van Ferdinand Foch.
[1940-1942]
In totaal 37 beelden.
61. Nr. 161. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de gevels van de cabarets *Chat Noir* en *L'Enfer – Le Ciel*, het uitzicht op de hoofdstad gezien vanop een dak, de Seine en de *Obélisque* op de *Place de la Concorde* te Paris; Duitse militairen van de *Luftwaffe*.
[1940-1942]
In totaal 36 beelden.
62. Nr. 162. Foto's genomen in Paris, vnl. van een antiekhandel in de *rue Viollet le Duc*, Duitse militairen van de *Luftwaffe*, de gevel van de cabarets *Chat Noir* en *L'Enfer – Le Ciel*, en de (standbeelden in de) *Jardin des Tuileries*.
[1940-1942]
In totaal 36 beelden.
63. Nr. 163. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van Duitse militairen van de *Luftwaffe*; de verwoestingen in Compiègne, het standbeeld ter ere van François Otenin, het standbeeld ter ere van Ferdinand Foch in de *Clairière de l'Armistice* te Compiègne.
[1940?]
In totaal 32 beelden.
64. Nr. 164. Foto's genomen in Frankrijk (regio Noord-Frankrijk), vnl. van een plechtige begrafenisceremonie voor militairen van de *Luftwaffe*; een achtergelaten Franse tank (type B1); een picknick langs de weg; Duitse soldatengraven; een weide.
[1940?]
In totaal 36 beelden.
De negatieven beschreven onder inventarisnr. 65 bevatten eveneens beelden van de begrafenisceremonie voor militairen van de *Luftwaffe*.
65. Nr. 165. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van een plechtige begrafenisceremonie voor militairen van de *Luftwaffe*; de verwoestingen rond (wellicht) Compiègne en het *monument aux morts* aan de *église Saint-Jacques* te Compiègne.
[1940?]
In totaal 36 beelden.
De negatieven beschreven onder inventarisnr. 64 bevatten eveneens beelden van de begrafenisceremonie voor militairen van de *Luftwaffe*.
66. Nr. 166. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van het Normandische platteland en haar bewoners; zicht op (waarschijnlijk) Saint-Lô; een *Soldatenheim*; het *Chateau de Balleroy* te Balleroy-sur-Drôme.
[1940?]
In totaal 35 beelden.
67. Nr. 167. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van een niet nader geïdentificeerd stadje; het Normandische platteland; deparnaging door Duitse militairen; het *Monument aux morts de 1914-1918* te Valognes.
[1940?]
In totaal 35 beelden.

68. Nr. 168. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van Normandische stranden en vissers; kust- en plattelandsdorpjes en hun bewoners; een picknick van Müllers team langs de weg.
[1941?]
In totaal 30 beelden.
69. Nr. 169. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de stranden en rotskusten nabij Saint-Malo; de haven en het *Monuments aux morts de 1914-1918* te Saint-Malo.
[1941?]
In totaal 37 beelden.
70. Nr. 170. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van Duitse militairen; de veerboot tussen Saint-Servan en Dinard; het Hotel Printania te Dinard; de *Pont Saint-Hubert* en de Rance; het zicht op het *Chateau de Saint Malo* (gezien vanop de *Plage du Sillon*) en de stranden rond Saint-Malo; Bretoense plattelandswoningen en hun bewoners.
[1941?]
In totaal 36 beelden.
De negatieven beschreven onder inventarisnr. 81 bevatten beelden van dezelfde Duitse militairen.
71. Nr. 171. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de Atlantische kust rond Saint-Malo; Duitse militairen (o.a. in gezelschap van Franse koloniale militairen); het Bretoense platteland en haar inwoners.
[1941?]
In totaal 35 beelden.
72. Nr. 172. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de *pont transbordeur* te Nantes; het Bretoense platteland en haar inwoners.
[1941?]
In totaal 37 beelden.
73. Nr. 173. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van niet nader geïdentificeerde stadjes in Bretagne; Duitse militairen; het Bretoense platteland en haar inwoners; een Duitse admiraal (mogelijk Rolf Carls).
[1941?]
In totaal 33 beelden.
74. Nr. 174. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van het platteland en de Atlantische kust, mogelijk nabij de haven van La Rochelle.
[1941?]
In totaal 37 beelden.
75. Nr. 175. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de Atlantische kust, mogelijk nabij de haven van La Rochelle; vissersboten en andere scènes in de oude haven en de straten van La Rochelle; een Duitse militair; een *pont transbordeur*, wellicht te Rochefort.
[1941?]
In totaal 35 beelden.
76. Nr. 176. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de *Porte de Bourgogne* te Bordeaux; het platteland rond Bordeaux; Duitse militairen, hoge officieren en schepen van de *Kriegsmarine*.
[1941?]
In totaal 35 beelden.

77. Nr. 177. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van het platteland (en haar inwoners) wellicht in de omgeving van Bordeaux of Royan; vissersbootjes; wijngaarden.
[1941?]
In totaal 35 beelden.
78. Nr. 178. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van Duitse militairen; het platteland rond Bordeaux; de toegang tot het zgn. *Negerviertel*, de *Place des Quinconces* met het *Monument aux Girondins*, de haven alsook de *Pont de Pierre* te Bordeaux; de demarcatielijn met Vichy-Frankrijk.
[1941]
In totaal 37 beelden.
79. Nr. 179. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van de Atlantische kust; het *monument aux morts*, de *Port des Pêcheurs* en de toeristische stranden van Biarritz; de omgeving van Biarritz.
[1941]
In totaal 33 beelden.
80. Nr. 180. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van plattelandstadjes (wellicht in Frans Baskenland); Duitse militairen; het platteland in de omgeving rond Bordeaux; de *Pont de Pierre*, de *Place des Quinconces*, de *Colonnes rostrales*, het *Monument aux Girondins* te Bordeaux.
[1941]
In totaal 36 beelden.
81. Nr. 181. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. het platteland en de Atlantische kust (wellicht in de streek rond Bordeaux); vissers; de *Pont de Térénez* en *Pont Albert-Loupe*; Duitse militairen.
[1941]
In totaal 38 beelden.
De negatieven beschreven onder inventarisnr. 70 bevatten beelden van dezelfde Duitse militairen.
82. Nr. 182. Foto's genomen in Frankrijk en België, vnl. van de kust nabij Cap Blanc-Nez en (het zicht op) de gedenknaald ter ere van de *Dover Patrol*; Duitse militairen van de *Luftwaffe*; *Luftwaffe*-piloot Josef 'Pips' Priller en zijn Messerschmitt Bf 109 E-7 "Jutta" van het *Jagdgeschwader 26* (wellicht in de omgeving van Audembert); Hotel Normandië te Koksijde; het Albert I-monument te Nieuwpoort; de Belgische Noordzeekust.
[1941]
In totaal 36 beelden.
83. Nr. 183. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van Duitse militairen; het *Mémorial de la Grande Guerre*, de basiliek alsook het *Monument au comte de Chambord* te Sainte-Anne-d'Auray; het platteland en dorpjes in de omgeving van Quimper; zicht op Quimper.
[1940-1942]
In totaal 36 beelden.

84. Nr. 184. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van Bretoense plattelandswoningen en hun bewoners; zicht op een haven; megalietenvelden (wellicht te Carnac).
[1940-1942]
In totaal 36 beelden.
85. Nr. 185. Foto's genomen in Frankrijk, vnl. van Duitse militairen; het platteland en de inwoners van Frans Baskenland (o.a. Bidarray); wijngaarden.
[1940-1942]
In totaal 30 beelden.
86. Nr. 186. Foto's genomen in België of Frankrijk, vnl. van Duitse militairen en administratief personeel.
[1940-1942]
In totaal 34 beelden.
87. Nr. 188. Foto's genomen in België en Frankrijk, vnl. van de waterwegen en autowegen nabij Diksmuide; de Grote Markt te Diksmuide (met standbeeld van Jacques de Dixmude); de Grote Markt en Menenpoort te Ieper; het platteland rond Beselare; het *monument aux morts* te Lille; Duitse militairen.
[1940-1942]
In totaal 35 beelden.
88. Nr. 189. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van rurale landschappen (wellicht in de streek rond Trier); bruggen over de Moesel; de *Porta Nigra*, de *Simeonstift* alsook de ruïnes van de *Kaiserthermen* te Trier.
[1940-1942]
In totaal 37 beelden.
89. Nr. 190. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van de ruïnes van de *Kaiserthermen*, de *Porta Nigra*, de *Dom St. Peter*, het amfitheater alsook het *Kurfürstliches Palais* te Trier; bruggen over de Moesel; wijngaarden en het platteland rond Trier.
[1940-1942]
In totaal 34 beelden.
90. Nr. 191. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van wijngaarden en plattelandsdorpen aan de Moesel in de streek rond Wintrich.
[1940-1942]
In totaal 32 beelden.
91. Nr. 192. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van Bernkastel-Kues, alsook de wijngaarden en de onmiddellijke omgeving van dit stadje.
[1940-1942]
In totaal 29 beelden.
92. Nr. 193. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van het landschap langs de oevers van de Moesel en de Rijn; het kasteel *Pfalzgrafenstein* te Kaub; de *Mäuseturm* te Bingen am Rhein; de *Deutsches Eck* te Koblenz.
[1940-1942]
In totaal 37 beelden.
93. Nr. 194. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van niet nader geïdentificeerde dorpjes alsook van plattelandsscènes in het Rheinland-Pfalz of in Hessen.
[1940-1942]
In totaal 29 beelden.

94. Nr. 195. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van de bossen en heuvels in de omgeving van Schierke; de Elbe nabij Magdeburg; een Poolse dwangarbeider.
[1940-1942]
In totaal 33 beelden.
95. Nr. 196. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van twee niet nader geïdentificeerde stadjes; plattelandsscènes.
[1940-1942]
In totaal 18 beelden.
96. Nr. 197. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van de binnenstad van Tangermünde met onder meer de *St. Stephanskirche*, de *Elbtor* en de *Neustädter Tor*.
[1940-1942]
In totaal 35 beelden.
97. Nr. 198. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van de binnenstad van Tangermünde met onder meer het *Rathaus*, de *Eulenturm*, de *St. Stephanskirche*, de *Elbtor* en de stadsmuren.
[1940-1942]
In totaal 35 beelden.
98. Nr. 199. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van heidelandschappen, wellicht rond Lüneburg; van plattelandsscènes; traditionele plattelandshuizen van Niedersachsen.
[1940-1942]
In totaal 19 beelden.
99. Nr. 200. Foto's genomen in Duitsland, o.a. van heidelandschappen, wellicht rond Lüneburg; het stadsplein *Am Sande* te Lüneburg; huizen aan de waterkant van Hamburg; traditionele plattelandshuizen van Niedersachsen; een etentje met vrienden.
[1940-1942]
In totaal 36 beelden.
100. Nr. 201. (Portret)foto's van familie, vrienden en/of kennissen, waarschijnlijk genomen in Duitsland.
[na 1945]
In totaal 38 beelden.
101. Nr. 202. (Portret)foto's van familie, vrienden en/of kennissen, alsook portretten van mannelijke naaktmodellen, waarschijnlijk genomen in Duitsland.
[na 1945?]
In totaal 30 beelden.
102. Nr. 204. (Portret)foto's, waarschijnlijk genomen in Duitsland, van familie, vrienden en/of kennissen, alsook van een bruiloft.
[na 1945?]
In totaal 41 beelden.
103. Nr. 205. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van het *Neues Rathaus* en de *Frauenkirche* in München, alsook eerder artistieke beelden en (portret)foto's van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945?]
In totaal 32 beelden.

104. Nr. 207. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van het platteland alsook van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945]
In totaal 35 beelden.
105. Nr. 208. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van Müller zelf en van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945]
In totaal 20 beelden.
106. Nr. 209. Foto's genomen in Duitsland (regio Niedersachsen, mogelijk in de omgeving van Bunde) en Nederland (wellicht in de omgeving van Groningen), vnl. van plattelands- en dorpscènes; waterwegen; boten; Nederlandse huizen.
[1940-1942]
In totaal 33 beelden.
107. Nr. 210. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945?]
In totaal 36 beelden.
108. Nr. 211. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's, vnl. van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen, alsook portretten van mannelijke naaktmodellen.
[na 1945?]
In totaal 70 beelden.
109. Nr. 212. Foto's genomen in Duitsland, vnl. van plattelandsscènes en (portret)foto's van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945?]
In totaal 36 beelden.
110. Nr. 213. Waarschijnlijk in Duitsland genomen foto's, vnl. van plattelands- en dorpscènes.
[na 1945?]
In totaal 33 beelden.
111. Nr. 214. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's, vnl. van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945?]
In totaal 40 beelden.
112. Nr. 215. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945?]
In totaal 34 beelden.
113. Nr. 219. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's, vnl. klasfoto's en foto's van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945?]
In totaal 23 beelden.
114. Nr. 225. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van Müller zelf, van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945?]
In totaal 41 beelden.

115. Nr. 226. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van familie, vrienden en/of kennissen.
[1945?]
In totaal 35 beelden.
116. Nr. 229. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen.
[1945]
In totaal 24 beelden.
117. Nr. 231. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945]
In totaal 27 beelden.
118. Nr. 233. In Duitsland genomen (portret)foto's van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945]
In totaal 33 beelden.
119. Nr. 234. In Duitsland genomen (portret)foto's van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen, alsook foto's van een bijeenkomst van de afdeling Schönhausen van de *Sozialistische Einheitspartei Deutschlands*.
[na 1946]
In totaal 17 beelden.
120. Nr. 235. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945]
In totaal 28 beelden.
121. Nr. 236. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945]
In totaal 35 beelden.
122. Nr. 237. Waarschijnlijk in Duitsland genomen foto's van plattelandsscènes alsook (portret)foto's van het gezin-Müller, vrienden en/of kennissen.
[na 1945?]
In totaal 42 beelden.
123. Nr. 238. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945?]
In totaal 30 beelden.
124. Nr. 242. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's, van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945?]
In totaal 36 beelden.
125. Nr. 243. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945?]
In totaal 28 beelden.

126. Nr. 244. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945?]
In totaal 32 beelden.
127. Nr. 245. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's vnl. van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945]
In totaal 18 beelden.
128. Nr. 246. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen, en van Sovjetsoldaten.
[na 1945]
In totaal 36 beelden.
129. Nr. 247. Waarschijnlijk in Duitsland genomen foto's vnl. van een bruiloft alsook (portret)foto's van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945]
In totaal 22 beelden.
130. Nr. 249. Waarschijnlijk in Duitsland genomen foto's vnl. van een bruiloft, van landschappen alsook (portret)foto's van het gezin-Müller en familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945?]
In totaal 67 beelden.
131. Nr. 251. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's waarschijnlijk van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945?]
In totaal 36 beelden.
132. Nr. 253. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van het gezin-Müller, van familie, vrienden en/of kennissen, en van Sovjetsoldaten.
[na 1945]
In totaal 34 beelden.
133. Nr. 254. Waarschijnlijk in Duitsland genomen (portret)foto's van Müller alsook van zijn gezin en van familie, vrienden en/of kennissen.
[na 1945]
In totaal 25 beelden.

6 3 4 7

ISBN 978-94-6391-335-5

9 7 8 9 4 6 3 9 1 3 3 5 5

Illustratie op de omslag: Müller-Schönhausen aan de Atlantische kust,
ergens tussen Bordeaux en Biarritz (nr. 79).